

POGONIA (72) *sb f*

pogonia (72), [pogoń].

Oba o jasne, a pochylone; pogoń z tekstu nie oznaczającego ó.

sg *N* pogonia (17), [pogoń]; -ą (16), -(a) (1). \diamond *G* pogoni(e)j (11), pogoni (1) *GliczKsiąż*. \diamond *G a. D* pogoni(e)j (1). \diamond *A* pogonia (30). \diamond *I* pogonia (4). \diamond *L* pogoni (5), pogoni(e)j (3); -i *BielSpr, SkarŻyw* (2), *ActReg*; -(e)j *Leop, RejPos*; -i : -(e)j *BielKron* (1:1).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

1. *Gonienie kogoś lub czegoś w celu pojmania, zabicia; ściganie; też ludzie biorący w tym udział; persecutio Miech, Mącz; indago Mącz; insectatio fugitivi aut fugientis, insectio Cn* (63) : Tego to Herbu Książęta/ Dzierżę sie Słuckie Panięta Ktory Herb Pogonia zową/ od pogoni którą łowią. Rycerskim więc boiem śmieje/ Złe główne nieprzyjaciele. *GliczKsiąż* Av; *Leop 2.Mach* 8/26; Powiedzyał/ więcej w ten czas będzie trzeba Konia/ Kiedy będą wciekać/ a będzie pogonia. *RejZwierz* 31v, 40v *marg*, 42 *marg*; Medea bojąc sie pogoniei/ rosłiekiała swego brata Abfyrta na sztuki/ rosłkładał po wyłpach/ aby ociec zbierając po sztuce czynił pogrzeb a omieszkał pogoniei *BielKron* 54v, 64v, 365; *Mącz* 168b, 386a; a wciekając po wodzie gdy pogonia za sobą miał: tych co go zabić mieli/ obrocić do nich łódkę im w oczy kazał. *SkarŻyw* 392; [*Kiejstut*] strzegąc się Niemcow/ ktorzy go z Malborku gonili/ obaczywszy iż z więzienia wciekł/ a nie śmiejąc dla pogoniei we dnie iść/ wszystko nocą wędrował przez gęste lasy piechotą *StryjKron* 442; ci kilku w zagoniach Tatarów poimali: a widząc na koniach Tuż za sobą pogonia/ na błota wciekli *KochJez* B2v; Trzcinę im na ieżiorach odchodząc palili/ W którą ptacy/ gdy iaka pogonia się kryli. *KmitaSpit* C3v, B4; [pogoń et pogonia/ Fuga. *Volck Rrr4*].

pogonia od kogo (1): Po tej bitwie Mściław Książę Haliczkie gdy wciekając ku łodziom przyzedł/ bojąc się pogoniei od Tatarów, władczy w iedną łódkę drugie kazał od brzegu odcinać *MiechGlab* 4.

pogonia za kim (28), *za czym* (1): tak iż gdy by była zanim pogonia [ut si impeterent], Radniey sie sam chciał spalić niżli by miał przyć w ręce nieprzyjacielskie. *MiechGlab* 54; A gdy był wypędzon z Egiptu [*Nektanabo*] od Artaxerfela/ do Etyopiei szedł/ a gdy za nim pogonia była/ zawarł sie w tajemnym miejscu *BielKron* 122v, 72v, 376v; Ważył się przed tym Parys przez morze żeglować Dla nadobnej Heleny [...]. Niedbał chociaż pogonia miała być za niemi *KochFr* 73; A tak złodzieiem będziesz/ chociaż wrocił konia/ Chocia za tobą żadna nie była pogonia *KlonWor* 4. Cf »w tropy pogonia przybieżała«, *Zwroty, Wyrażenia przyimkowe*.

pogonia czyja [w tym: ai poss (1), pron poss (1), G sb (1)] (3): *MiechGlab* 16; A drzewy sie od pogoniei swoiei nie nawrocę/ Aż swe wszystkie przeciwniki już wniwecz obroć *LubPs* E2; *StryjKron* 260.

W porównaniu (1): Oni to słysząc/ znowu iako z pogoniei wracając się na męki bieżeli *SkarŻyw* 46.

Frazy: »[po kim] pogonia idzie« (1): przeto wciekł [*Nero*] w nocy tylko samoczwart z miastą bośo zakrywszy tylko głowę y twarz. A gdy wysłyszał iż po nim pogonia idzie aby go żywo dołtano/ chciał sie sam zabić *BielKron* 145.

»[za kim] w tropy pogonia przybieżała« (1): Za którą [*Heleną*] o to wtropy profto/ iako za zbiegłą niewolnicą/ Prętka pogonia przybieżała. *KochOdpr* C4.

Zwroty: »iść (za świeżem śladem) (*a. pość, a. ująć, a. wyjść*), bieżeć (śladem), udać się, chodzić, ruszyć się w pogonią; iść z, za pogonią« [*w tym: za kim (16), za czym (1)*] = *gonić; zmusić do ucieczki; ingredi, insequi, persequi PolAnt; fugare Calag (13:3:2:1:1:1:1)*: Gdy by ktho byegł śladem wpogonyą za sbyegey albo za dobythky swoyemy, a przigonył by slyad do wńchy kthorey, a lvdzie oney wńchy nyemogly by vkazacz śladv daley zewńchy swoyey Theda [...] *LibLeg 6/156v, 6/157v; RejPs 116v*; Y doftáli pieniędzy od onych ktorzy ie byli przyźli kupować/ á potym zá nimi fzli w pogonią [*persequentes autem eos diu cessaverunt*] pokąd iedno mogli. *BibRadz 2.Mach 8/25, Ex 14/17, 2.Reg 20/7, 10, 4.Esdr 15/31, 1.Mach 4/15, 16, 2.Mach 8/26*; Saul áby fie pogoniei nie miełzkáło/ rofkazał pod przekłętym y gárdłem/ áby żądny nie iadł aż do wieczóra ażby fie pomścił nád nieprzyiacielmi. A gdy fzedł lud zá pogonią/ nádchodzili miód ciekący/ ále fie k niemu nie fchyláli *BielKron 64v, 68; RejAp 129; RejZwierc 251; BielSpr 40*; przebioreę teras dwánaście tylięcy mężow/ á wftánę y poydę w pogonią zá Dawidem nocą [*persequar post David nocte*]. *BudBib 2.Reg 17/1, 1.Mach 12/51*; Inn die flucht fchlagen. Gonic bieżeć w pogonią. *Fugare. Calag 297b; SkarŻyw 284; StryjKron 492; WerGośc 219.*

»posłać w pogonią [*za kim*]« (2): Potym gdy Iozue on zacny Hetman ludu onego posłał w pogonią zá zbiegłemi onemi/ z miáltá onego/ wnet máłuczki poczet ludzi onych obrociwzy fie/ porázili o trzy tyliące ludzi z onego woýłká żydowłkiego. *RejPos 217v; StryjKron 96.*

»uczynić pogonią [*za kim*]« (1): á ná oštátek Dárius był przewycięzon: Alexander tedy vczynił pogonią zá nim [*persecutus est eum*] aż do miáltá iego Bacerem *HistAl E5.*

Wyrażenie: »prętka pogonia« (1): *KochOdpr C4 cf* »w tropy pogonią przybieżała«.

Wyrażenia przyimkowe: »w pogonią« (2): Liwius Házdrubalá/ gdy porázil márnie/ Iáko záwždy w pogonią/ wnet fie káždy gárnie. Ten ludzi záhámował/ áby nie gonili *RejZwierc 42.*

~ *w pogonią za kim* (1): Y mnimalz potym kiedy fie zá nim w pogonią kufrzełz/ ábo fie po kącich zbierałz/ ábyś mu co vczynić miał *RejZwierc 262v.* ~

»w pogoni(ej)« (6): tám ośm mężow co naprzednieyzych Turcy oškoczyli w ciáfnym mieýfcu/ w pogoni/ y poimáli *BielKron 256*; Potym gdy fie tho sftáło/ iáko wyfzli przez fuche morze/ iáko ie gonil Fáraon krol z wielkimi woýłki/ iáko go było w oney pogoniei morze zátopiło/ byłáby wielka hiłtoria. *RejPos 141*; On [*Hannibal*] potym przypadwzy z ludem pobil ie [*Affry*] ná mieýfcu/ drugie w pogoni. *BielSpr 43*; A Bárak gromil y bil lud on/ y práwie wlyztyki do vpáści y ná głowę porázil. W tey pogoni Zyzára przybiegał w polu do namiotow Iáhel żony Mábera Cyneyłkiego *SkarŻyw 559; ActReg 57.*

~ *w pogoni za kim* (1): Wtym przybieżał Bárak w pogoni zá Zyzarą *SkarŻyw 560.* ~

Przen (1) : Bo kiedy go [*Kakusa*] kto gonil/ wnet płomieniem rzygnął/ Y párá go siárczáną przez ftáie doścignął. Więc do ftráchu onego/ był sílen y bronią: Iefli kogo nie zwalczył ogniową pogonią/ Zwalczył ręką *KlonWor 22.*

2. *n-pr Nazwa herbu* (8) :

a. *Przedstawiającego jeźdźca na koniu w pełnym biegu* (6) :

α. *Rycerza z podniesionym mieczem w prawej ręce i tarczą w lewej* (*m.in. herb Wielkiego Księstwa Litewskiego*) (5) : *GliczKsiąż Av; StryjKron 365*; Ponieważ Olelko álbo Alexander Książę Kiiowłkie

y Kopyłkie [...] był wnuk Olgierdá Gediminowiczá Wielkiego Księdza Litewkiego/ y przetoż Pogonią y Columny herby/ z Czapką Książęcą łufzne nożą. *WysKaz* 40, 45 [2 r.]; [Wielkie Księstwo Litewkie/ vżywa ná chorągwi po iedney ftronie Pogoni/ to ieft mężá we zbroi/ á z mieczem gołym/ ná koniu ze wżego łkoku bieżącego *BielKron* 1597 6 (*Linde*)].

β. Św. Jerzego zabijającego włócznią smoka (1) :

Wyrażenie: »moskiewska pogonia« (1): A ten podobno Herb álbo Scit miedzy inżnymi dáwnościami tym xtałtem iákiego dziś Mołkiewski vżywa iam łam tymi włálnymi oczymá widział Roku 1575. nád Bramą Gálátfką przeciw Konstantynopolowi/ po łtárołwiecku málowány/ [...] ále tę Bramę teras zábudowano/ tylko przedfię Herb ná xtałt Mołkiewskiej pogoniei málowány dobrze znác. *StryjKron* 120.

b. Przedstawiającego rękę zbrojną z mieczem, wychodzącą z obłoku (tu omyłkowo przypisany Wielkiemu Księstwu Litewskiemu) (2) : Stego obyczáia Litewkie kłięstwo zá herb Pogoniei vżywa/ to ieft ręką zbrojną goły miecz podawa. *BielKron* 403v, 403v *margin.*

3. *n-loc* Nazwa wsi (1) : poráženi przez Polaki/ iedno woýłko v Biáley bliłko Lelowá/ drugie we wśi Pogoniei v Iłkułzá. *BielKron* 374v.

Synonim: 1. gonienie.

Cf **POGON**, 1. [**POGOŃ**]